

OŽIVLJENA MODERNA

ENERGETSKA
SANACIJA STAVB
JE PRILOŽNOST
ZA OHRANITEV
BOGASTVA
NAŠEGA
SKUPNEGA
PROSTORA

V zadnjih letih se v Sloveniji pospešeno prenavljajo stanovanjske hiše in bloki, pa tudi javne in poslovne stavbe. Poseben izziv pomenijo energetske sanacije stavb, ki smo jih prepoznali kot del naše kulturne in stavbne dediščine: pomembne prihranke energije moramo namreč zagotoviti tako, da ostaneta originalna arhitekturna zasnova in izgled stavbe nespremenjena.

To pa običajno ni najbolj preprosto!

Sodobne tehnične rešitve nam ponujajo pomembne rezultate pri zniževanju stroškov, varovanju okolja in zmanjševanju naših vplivov na podnebne spremembe. Kljub dobrim namenom pa lahko energetska sanacija povzroči trajno škodo, če k njej pristopimo kot zgolj tehnični nadgradnji in pri tem zanemarimo arhitekturni vidik prenove.

Vsaka spremenjena, poškodovana ali uničena kakovostna arhitektura namreč pomeni izgubo za našo kulturo. V tem smislu mora skrb za kulturno dediščino predstavljati pomemben razmislek v sklopu kateregakoli projekta energetske sanacije.

Arhitekturna podoba mesta ali kraja je odraz njegove kulture, ohranja in prenaša pa tudi zgodovinska pričevanja o njegovih prebivalcih. Kakovostno oblikovan prostor zagotavlja pogoje za visoko kakovost bivanja v mestu in na podeželju. **Energetska sanacija je v tem smislu enkratna priložnost, da naš skupni prostor prenovimo celovito in ga ohranimo v njegovi najboljši podobi.**

Stavba Državnega zbora v Ljubljani
(*arh. V. Glanz, 1954–1959, energetska sanacija postopoma od 2004 do danes*)

Gimnazija Vič v Ljubljani
(*arh. V. Glanz, izgradnja 1938–1939, energetska sanacija 2013*)

SLOVENSKI MODERNIZEM

S to zgibanko želimo dati poseben poudarek stavbni dediščini povojnega obdobja, torej slovenskemu modernizmu (1950–1980), ki je zaradi uporabe različnih materialov na fasadah (vidni beton, opeka, kovina, kamen, les ...), ki so hkrati njen likovni elementi, še posebej občutljiva za energetska sanacijo in za prenovo na splošno. Zaradi prekratke časovne oddaljenosti ta najboljšeje stavbni fond še ni v celoti valoriziran in kulturnovarstveno zaščiten.

Gre za pomembno arhitekturo, ki predstavlja višek slovenske arhitekturne inovativnosti in ustvarjanja tako na področju urbanizma kot stavb in interjerjev. Zavida nam jo in jo hodi proučevati in občudovati ves arhitekturni svet! Zato je pomembno, da ohranimo ta pomembni in ustvarjalni del svoje kulturne identitete.

Vila Kumanovska 3 v Ljubljani
(*leto izgradnje 1930, energetska sanacija 2009*)

Filozofska fakulteta v Ljubljani
(*arh. S. Rohrman, izgradnja 1962, energetska sanacija 2013*)

OHRANITE DOLGOROČNO
KAKOVOST IN POVIŠAJTE
EKONOMSKO VREDNOST
VAŠE STAVBE S PREMIŠLJENO
ENERGETSKO SANACIJO!

Kakšne so najučinkovitejše prakse pri prenovi stavbne dediščine?

Postanite pomemben dejavnik pri zaščiti kulturne dediščine!

Izdajatelj: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije,
zanj dr. Uroš Grilc, minister za kulturo

v sodelovanju z Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije,
Društvom arhitektov Ljubljana in Zvezo društev arhitektov Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Zavod za varstvo
kulturne dediščine Slovenije

društvo
arhitektov
Ljubljana
dāl

Uredili: Maja Ivanič, dr. Eva Sapač, prof. Maruša Zorec, mag. Barbara Žižič
Jezikovni pregled: Irena Grahek | Oblikovanje: KOFEIN | Avtor fotografij: Dimitrij Jeraj
Tisk: Tiskarna Januš | Naklada: 5000 izvodov

Ljubljana 2014

INFORMACIJE ZA LASTNIKE IN UPRAVNIKE STAVB

Ali je objekt kulturna dediščina?

Podatki o tem, ali ima objekt status kulturne dediščine, so dosegljivi na <http://evrd.situla.org>; z vpisom parcelne številke in katastrske občine v polje »Iskanje« dobimo informacijo o statusu kulturne dediščine.

Lahko pa se z vprašanjem obrnemo na Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS); zaposleni nam bodo posredovali vse potrebne informacije (www.zvkds.si, telefon: 01/400 7927).

Kakšen je postopek, če ima stavba ali območje, znotraj katerega je stavba, status kulturne dediščine?

V tem primeru je treba pridobiti kulturnovarstvene pogoje in soglasje na pristojni območni enoti ZVKDS.

Kulturnovarstveni pogoji in kulturnovarstveno soglasje so sestavni del projekta za pridobitev gradbenega dovoljenja. Če gre pri energetski sanaciji za poseg, za katerega gradbeno dovoljenje ni obvezno, je treba vlogi za izdajo kulturnovarstvenega soglasja priložiti idejno zasnovo arhitekture s fotografijami in opisom posega (29. in 30. člen ZVKD-1).

Podrobnejša navodila so na spletnem naslovu <http://www.zvkds.si/sl/zvkds/nasveti-za-lastnike/>.

Kaj pa, če stavba nima statusa kulturne dediščine?

Stavb, ki so bile zgrajene v zadnjih sto letih, je toliko kot v vsej zgodovini skupaj! Če objekta oziroma območja, v katerega nameravamo posegati, ne najdemo v Registru kulturne dediščine, še ne pomeni, da nimamo opravka s kvalitetnim urbanističnim ali krajinskoarhitekturnim delom. Pomembno je preveriti, ali je stavba na katerem od arhitekturnih seznamov, kot so *Seznam kakovostne arhitekture 20. stoletja* (spletna stran Ministrstva za kulturo), *Evidenca in valorizacija objektov slovenske moderne med leti 1945–70* (<http://www.evidenca.org/>), *Trajktov arhitekturni vodnik* (<http://arhitekturni-vodnik.org/>) in *Docomomo* (<http://www.docomomo.si/>). Če presodimo, da stavba ali območje izkazuje enovito oziroma kvalitetno oblikovanje in je zaradi profesionalnega stavbarstva ali arhitekturnega pristopa to kakovost vredno ohranjati, se prav tako lahko obrnemo na ZVKDS, na katerem deluje tudi Strokovna komisija konservatorjev za arhitekturo 20. stoletja. Komisija je na razpolago z napotki glede morebitnih posegov v arhitekturo, tudi če le-ta ni vpisana v Register. Kontaktna oseba je predsednica komisije gospa **dr. Eva Sapač**: eva.sapac@zvkds.si.

Usmeritve v tej zloženki so namenjene osnovnemu obveščanju, kako vzdrževati in energetsko sanirati stavbe. Usmeritve ne nadomeščajo kulturnovarstvenih pogojev in soglasij, kot jih opredeljuje zakonodaja.

Osnovno vodilo pri energetski sanaciji objektov, tako kulturne dediščine kot druge kakovostne arhitekture, je ohranjanje pristnosti. Pri vseh posodobitvah oziroma spremembah v notranjščini in na zunanjščini objekta je potrebno v največji možni meri ohraniti temeljne značilnosti posameznega objekta.

Pri načrtovanju ustreznih rešitev se posvetujemo z arhitektom, ki bo izdelal projekt za prenovo. Poleg arhitekturnih smernic in načrtov bo projekt vseboval tudi natančne popise gradbeno-obrtniških in inštalaterskih del, s katerimi bomo na enaki osnovi enostavno primerjali in izbrali najbolj ugodnega izvajalca.

Vgradnja toplotne izolacije

Vgradnja toplotne izolacije na izpostavljenih uličnih fasadah ni dopustna, izjemoma je možno toplotno izolacijo vgraditi na neizpostavljene dvoriščne fasade, ki nimajo likovne ali dekorativne vrednosti. Na fasadah je treba ohraniti vse tipične fasadne elemente, kot so venci, štukature, fasadne obrobe, les, kovina, kamen, vidni beton, vidna konstrukcija ipd.

Obnova zaključnega sloja in drugih elementov fasade

Struktura, tekstura in barva zaključnega sloja fasadne obloge mora imeti enake lastnosti kot prvotna fasada. Morebitne členitve fasad (fuge, stiki različnih materialov, barv ipd.) je treba pri rekonstrukciji ponoviti. Kamnite ali kovinske fasadne elemente (cokel, police, ograje, zaščitne mreže ipd.) je treba ohraniti, če to ni možno, je treba vgraditi enake po vzoru obstoječih.

Obnova ali zamenjava stavbnega pohištva

Obnova oken (kitanje, tesnjenje, oplesek) ima prednost pred zamenjavo z novimi okni. V primeru škatlastih (dvojnih) oken je dopustna zamenjava notranjega krila z novim, zunanje krilo pa je treba ohraniti in obnoviti. Tesnjenje oken se izvede na notranjem krilu. Novo stavbno pohištvo mora biti po merah, obliki, materialu, profilaciji in barvi enako originalnemu. Tudi umeščeno mora biti enako

oddaljeno od zunanje roba fasade kot obstoječe. Zaradi vgradnje izolacijskega stekla so dopustna odstopanja le pri merah okvirjev za približno 1 cm.

V večstanovanjskih stavbah je smiselna celovita in enovita zamenjava stavbnega pohištva, ki je za lastnike stanovanj obenem tudi cenejša. Upravniki stavb morajo poskrbeti, da bo stavba tudi obdelni zamenjavi ohranila enotno podobo.

Obnova ali zamenjava strešne kritine

Vgradnja toplotne izolacije na strehah in zamenjava strešnih površin ne smeta spremeniti videza in barve strehe.

Sprejemljivost namestitvev zunanjih enot strojne opreme (klimatske naprave, toplotne črpalke ipd.)

V objektih kulturne dediščine je smiselno presoditi o uporabi strojnih naprav brez zunanjih enot. V primeru uporabe strojnih naprav z zunanjimi enotami moramo te naprave namestiti izven vidnega polja izpostavljenih uličnih fasad, torej na dvoriščne strani, za balkonske ograje ipd. Nameščanje naprav na ulične fasade in druge izpostavljene dele objektov ni sprejemljivo.

Stanovanjski blok
na Mašera Spasića v Ljubljani
(*arh. D. Fürst, izgradnja 1965,*
energetska sanacija 2013)